

Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural

2014/2015

Codi: 101279

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia social i cultural	FB	1	1

Professor de contacte

Nom: Josep Lluís Mateo Dieste

Correu electrònic: JosepLluís.Mateo@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Balint Abel Beremenyi

Josep Lluís Mateo Dieste

Prerequisits

No n'hi ha

Objectius

CONTEXTUALITZACIÓ I OBJECTIUS FORMATIUS DE L'ASSIGNATURA

Assignatura de Primer curs que desenvolupa la formació bàsica per cursar els estudis d'Antropologia Social i Cultural i que correspon a la matèria bàsica 'Conceptes i camps bàsics de l'Antropologia'.

Introducció als camps clàssics de l'Antropologia a través dels casos etnogràfics del Magreb i de la població Roma/Gitana, per proporcionar una aproximació holista a la diversitat cultural i permetre el contrast amb el nostre context sociocultural i amb d'altres exemples etnogràfics.

Grup 1. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural. El cas del Magreb

Prof. Josep Lluís Mateo Dieste

OBJECTIUS FORMATIUS:

Els alumnes han de reconèixer i identificar la realitat complexa i canviant dels pobles del Magreb, des del passat recent fins a la situació social actual, marcada per processos de modernització. L'alumnat ha de ser capaç de detectar i analitzar les dimensions socioculturals centrals així com els principals canvis i continuïtats de les societats magribines en els seus principals àmbits: l'àmbit econòmic i ecològic, l'àmbit polític i d'organització social, les relacions de parentiu, i les varietats simbòliques i rituals. A partir d'aquí es presentaran estudis de cas, i s'oferiran eines per analitzar aquesta àrea des d'un punt de vista dinàmic, tot considerant el conflicte pel poder, la construcció de desigualtats sexuals i comunitàries i l'impacte dels processos de modernització (colonització, urbanització, emigració), per tal de poder interpretar fenòmens contemporanis.

Grup 2. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural. Cas de la població gitana a Espanya i a Europa

Prof.: Abel Beremenyi

OBJECTIUS FORMATIUS:

Els alumnes han de reconèixer i identificar la realitat heterogènia dels grups coneguts pels seus entorns com a gitanos (Gypsy) i auto-identificats com a Calé, Roma, Sinti, Beash, Cigány, entre d'altres. Més enllà d'una descripció estàtica, s'hauran de poder descriure dinàmiques socials i polítiques que han produït relacions inter-ètniques diverses en entorns europeus i en moments històrics diferents. A partir dels estudis etnogràfics i lectures d'anàlisi s'hauran de comprendre de forma comparativa elements socioculturals fonamentals dels col·lectius gitanos/rromà des dels àmbits clàssics de l'antropologia social i cultural: l'àmbit econòmic/ecològic, polític i d'organització social, les relacions de parentiu i les varietats simbòliques rituals. Es proporcionaran eines per, en base als estudis etnogràfics, poder analitzar-los de forma autònoma i des d'un punt de vista dinàmic, tenint en compte el conflicte pel poder, la construcció de desigualtats racials/ètniques, de classe i de gènere, i l'impacte dels processos polítics (transició i democratització post-dictadura, post-socialista, ampliació de la UE, etc.), per tal de poder interpretar fenòmens contemporanis.

Competències

- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
- Utilitzar el corpus etnogràfic i teòric de la disciplina amb capacitat d'anàlisi crítica i de síntesi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar teòricament exemples etnogràfics de diversitat cultural en els àmbits del parentiu, l'economia, la política i la religió.
2. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica
3. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
4. Aplicar els conceptes bàsics de l'antropologia social i cultural a la comprensió de les relacions entre diferents societats i cultures.
5. Conèixer i comprendre els processos diversos de relació intercultural.
6. Identificar la variabilitat sociocultural a través de textos etnogràfics i fonts audiovisuals.
7. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia
8. Participar en debats sobre fets històrics i actuals respectant les opinions dels altres participants.
9. Prendre consciència de la diversitat cultural a través de l'etnografia.
10. Utilitzar el corpus etnogràfic en la crítica cultural.
11. Utilitzar els conceptes bàsics de l'antropologia social i cultural per comprendre les relacions entre diferents societats i cultures

Continguts

Grup 1. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural. El cas del Magreb

Prof. Josep Luís Mateo Dieste

1. Introducció

- Etnocentrisme i alteritat
- Diversitats: ètnia, religió, classe
- Etnografiar el Magreb

2. Relacions econòmiques i organització social

- Nòmades, sedentaris i medines
- Sistemes agrícoles i ramaders en transició
- Formes d'intercanvi

3. Poder, parentiu i organització social

- Què és una tribu?
- El poder de la genealogia
- Patrons i clients

4. Parentiu i relacions de gènere

- Dimensions del parentiu
- Matrimoni i aliança
- Nocions de persona i gènere
- Relacions de gènere i contrapoders

5. Islam, text i religió popular

- Religió, màgia i sistemes simbòlics
- Islam popular
- Moviments de revitalització

Grup 2. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural. Cas de la població gitana a Espanya i a Europa

Prof. Abel Beremenyi

1. Introducció

- Diversitat i discursos/ideologies sobre els 'altres'
- Processos de minorització i creació de desigualtats: classe, gènere, raça/ ètnia/cultura
- Cultura i canvi cultural
- Ètnia, grup ètnic, grup multi-ètnic
- Etnografies sobre els 'gitanos'

2. Relacions econòmiques i organització social

- Sedentarisme, Nòmadisme / mobilitat / migracions, vinculació al territori
- Producció, consum i relacions econòmiques complementàries
- Formes d'intercanvi
- Combinació d'economia formal, submergida i informal

3. Poder, parentiu i organització social

- Tribu, grup, llinatge
- Parentiu, genealogia, terminologia, parentiu fictici
- Relacions intra-ètniques.

4. Parentiu i relacions de gènere

- Dimensions del parentiu
- Matrimoni i aliança
- Nocions de persona i gènere
- Relacions de gènere i contrapoders

5. Pentecostalisme, islam, mobilització ètnica/política

- Religió, màgia i sistemes simbòlics
- Moviments de revitalització social i cultural

Metodologia

Metodologia Docent:

- Classes magistrals amb suport de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC).
- Visionat i discussió de documentals etnogràfics.
- Directrius per a la cerca autònoma d'informació.
- Elaboració d'assajos i comentaris de text sobre material bibliogràfic i audiovisual (individuals o en grup).

Activitats Formatives:

- Classes teòriques i sessions de discussió orientada de documents audiovisuals i escrits.
- Presentació i discussió de casos etnogràfics i explicació de conceptes clau.
- Lectura comprensiva i discussió de textos, i anàlisi de productes audiovisuals.
- Estudi individual i discussió en equip prèvia a la presentació de treballs.
- Elaboració de treballs.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	40	1,6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Debats sobre audiovisuals i lectures	10	0,4	2, 3, 6, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals i col·lectives	10	0,4	3, 4, 6, 7
Tipus: Autònomes			
Elaboració i presentació de treballs	30	1,2	2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11
Estudi i treball personal	52	2,08	1, 5, 6, 7, 9, 11

Avaluació

Al principi del curs es presentarà un cronograma amb les dates de les proves d'avaluació i el contingut específic de les mateixes.

AVALUACIÓ*

35%	Treball sobre monografia
35%	Examen escrit (lectures, conceptes...)
30%	Comentaris-discussió d'audiovisual (treball en grup)
	1) 15%
	2) 15%

*Per aprovar cal presentar els quatre exercicis en les dates fixades. Les proves no superades es podran refer durant la setmana de reavaluació (examen i/o treballs).

La presentació del primer exercici del curs (Lliurament Audiovisual 1) en el dia del seu lliurament determinarà el següent: la persona que es presenti es compromet a ser avaluada i la persona que no es presenti constarà automàticament com a "no presentada".

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Lliurament de treballs	30%-50%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11
Presentacions i participació activa a classe	10%-20%	6	0,24	2, 4, 6, 7, 8, 11
Proves teòriques	40%-60%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 6, 7, 10, 11

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA Bàsica en Antropologia

Bonte, Pierre, Izard, M. 1996 [1991]. Diccionario de Etnología y Antropología, Madrid, Akal.

Cavalli-Sforza, L. y F. 1994. ¿Qui som? Història de la diversitat humana, Barcelona, Institut Català d'Estudis Mediterranis.

Evans-Pritchard, E.E. 1976 [1937]. Brujería, magia y oráculos entre los Azande, Barcelona, Anagrama.

Friedman, Jonathan. 2001. Identidad cultural y proceso global, Buenos Aires, Amorrortu.

Gledhill, John. 2000 [1999]. El poder y sus disfraces. Perspectivas antropológicas de la política, Barcelona, Edicions Bellaterra.

González, Aurora, San Román, Teresa, Grau, Jorge. 2003. Las relaciones de parentesco, Bellaterra, Publicacions d'Antropologia Cultural-UAB.

Harris, Marvin. 1998 [1978]. Introducción a la antropología general, Madrid, Alianza Editorial.

Harris, Marvin. 2003. El desarrollo de la teoría antropológica. Una historia de las teorías de la cultura, Madrid, Siglo XXI.

Kottak, Conrad Phillip. 2003 [2002]. Introducción a la antropología cultural. Espejo para la humanidad, Madrid, McGraw-Hill.

Lewellen, Ted. C. 1994. Antropología política, Barcelona, Edicions Bellaterra.

Molina, José Luis, Valenzuela, Hugo. 2007. Invitación a la antropología económica, Barcelona, Edicions Bellaterra.

Morris, Brian. 1995. Introducción al estudio antropológico de la religión, Barcelona, Paidós.

San Román, Teresa. 1996. Los muros de la separación. Ensayo sobre alterofobia y filantropía, Madrid, Tecnos.

Grup 1. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural. El cas del Magreb

Aixelà, Yolanda. 2000. Mujeres en Marruecos. Un análisis desde el parentesco y el género. Barcelona, Edicions Bellaterra.

Bennani-Chraïbi, Mounia / Fillieule, Olivier (eds.). 2004. Resistencia y protesta en las sociedades musulmanas. Barcelona, Edicions Bellaterra.

Berque, Jacques. 1978. Structures sociales du Haut-Atlas, Paris, Presses Universitaires de France (1955).

Bonte, Pierre / Conte, Édouard / Hamès, Constant / Ould Cheikh, Abdel Wedoud. 1991. Al-Ansâb. La quête des origines. Anthropologie historique de la société tribale arabe, Paris, Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme.

Bonte, Pierre (ed.). 1994. Épouser au plus proche. Inceste, prohibition et stratégies matrimoniales autour de la Méditerranée, Paris, Ed. de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales.

Bourdieu, Pierre. 1991. El sentido práctico. Madrid, Taurus [1980].

---2006. Sociología de Argelia y Tres estudios de etnología cabilia. Madrid, CIS.

Brett, Michael / Fentress, Elizabeth. 1996. The Berbers. Oxford, Cambridge, Blackwell.

Caro Baroja, Julio. 1990. Estudios saharianos, Madrid, Júcar Universidad [1955].

Chaker, Salem (dir.). 1987. "Berbères. Une identité en construction", monogràfic Revue de l'Occident Musulman et de la Méditerranée, 44.

Davis, John. 1977. Antropología de las sociedades mediterráneas. Barcelona, Editorial Anagrama.

*Eickelman, Dale F. 2003. Atropología del mundo islámico. Barcelona, Edicions Bellaterra [2002].

Gellner, Ernest. 1986. La sociedad musulmana. México, Fondo de Cultura Económica [1981].

Gellner, E. / Micaud C. (eds.). 1972. Arabs and Berbers From Tribe to Nation in North Africa. Duckworth.

Geertz, Clifford / Geertz, Hildred / Rosen, Lawrence. 1979. Meaning and Order in Moroccan Society: Three Essays in Cultural Analysis, New York, Cambridge University Press.

González Turmo, Isabel. 2001. La antropología social de los pueblos del Mediterráneo. Granada, Editorial Comares.

Lacoste, Camille & Yves. 2004. Maghreb, peuples et civilisations. Paris, La Découverte [1995].

Lacoste-Dujardin, Camille. 1993. Las madres contra las mujeres. Patriarcado y maternidad en el mundo árabe, Madrid, Cátedra.

López García, Bernabé & Berriane, Mohamed (dir.). 2004. Atlas de la emigración marroquí en España, Madrid, Taller de Estudios Internacionales Mediterráneos - Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales - UAM Ediciones.

Ramírez, Ángeles / López García, Bernabé (eds.). 2002. Antropología y antropólogos en Marruecos. Homenaje a David M. Hart. Barcelona, Edicions Bellaterra.

Roque, Maria-Àngels (ed.). 1996. Las culturas del Magreb. Antropología, historia y sociedad. Barcelona, Institut Català de la Mediterrània.

Valensi, Lucette. 1986. "La tour de babel: Groupes et relations ethniques au Moyen-Orient et en Afrique du Nord", Annales ESC, nº4, pp. 817-838.

(*Obra general de referència recomanada)

Grup 2. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural. Cas de la població gitana a Espanya i a Europa

Abajo, José Eugenio, and Sílvia Carrasco. 2004. Experiencias Y Trayectorias de Éxito Escolar de Gitanas Y Gitanos En España. Encrucijadas Sobre Educación, Género Y Cambio Cultural. Madrid: CIDE/Instituto de la Mujer.

Ardevol, Elisenda. 1986. "Vigencias Y Cambio En La Cultura de Los Gitanos." In Entre La Marginación Y El Racismo. Reflexiones Sobre La Vida de Los Gitanos, edited by Teresa San Román, 61-108. Madrid: Alianza Editorial.

Ashton-Smith, Alan. 2010. "Colonized Culture: The Emergence of a Romani Postcolonialism." Journal of Post-Colonial Cultures and Societies 1 (2): 73-90.

Beluschi Fabeni, Giuseppe. 2013. "Roma Korturare Entre Transilvania Y Andalucía: Procesos Migratorios Y Reproducción Cultural". Universidad de Granada.

Cantón Delgado, Manuela. 2001. "Gitanos Protestantes El Movimiento Religioso de Las Iglesias ' Filadelfia ' En Andalucía , España." Alteridades 11 (22): 50-74.

Casa-Nova, Maria José. 2007. "Gypsies, Ethnicity, and the Labour Market: An Introduction." Romani Studies 17 (1) (December 1): 103-123.

Gamella, Juan F. 2002. "Exclusión Social Y Conflicto Étnico En Andalucía. Análisis de Un Ciclo de Movilización Y Acción Colectiva Antigítana (1976-2000)." Gazeta de Antropología 18 (1): 1-33.

Gamella, Juan F, and Elisa Martín Carrasco-muñoz. 2008. "'Vente Conmigo, Primita'. El Matrimonio Entre Primos Hermanos En Los Gitanos Andaluces." Gazeta de Antropología 24 (2): 1-35.

Gamella, Juan F. 2007. "La Inmigración Ignorada: Romá/gitanos de Europa Oriental En España, 1991-2006." Gazeta de Antropología 23.

Gay y Blasco, Paloma. 1999. Gypsies in Madrid. Sex, Gender and the Performance of Identity. Oxford: Berg.

---. 2001. "'We Don't Know Our Descent': How the Gitanos of Jarana Manage the Past." Journal of the Royal Anthropological Institute 7 (4): 631-647.

---. 2002. "Gypsy/Roma Diasporas. A Comparative Perspective." Social Anthropology 10 (02) (October 31): 173-188. doi:10.1017/S0964028202000125.

---. 2011. "Agata' S Story: Singular Lives and the Reach of the ' Gitano Law .'" Journal of the Royal Anthropological Institute 17: 445-461.

Gmelch, Sharon Bohn. 1986. "Groups That Don't Want in: Gypsies and Other Artisan, Trader, and Entertainer Minorities." Annual Review of Anthropology 15: 307-330.

Jakoubek, Marek, and Lenka Budilová. 2006. "Kinship, Social Organisation and Genealogical Manipulations in Gypsy Osadas in Eastern Slovakia." Romani Studies 16 (1) (December 1): 63-82. doi:10.3828/rs.2006.4.

Lagunas Arias, David. 2000. "Rethinking Gitano Kinship: The Calós of Catalonia." Europea VI (1/2): 1-28.

Lagunas, David. 2001. "La Presencia En El Mundo. Alianza Y Reproducción Social Entre Los 'Calós' Catalanes." Gazeta de Antropología (17): 17-29.

---. 2002. "Modern Gypsies: Gender and Kinship among the Calós from Catalonia." *Romani Studies* 12 (1) (December 1): 35-55. doi:10.3828/rs.2002.2.

*Lagunas, David. 2005. *Los Tres Cromosomas: Modernidad, Identidad Y Parentesco Entre Los Gitanos Catalanes*. Granada: Comares.

---. 2010. *Segregar, Producir, Contestar: Una Etnografía Con Gitanos Andaluces de La Mina*. Madrid: Entimema.

Laparra, Miguel, and Almudena Macías. 2009. "Spanish Gitanos, Romani Migrants and European Roma Identity: (Re)unification or Self-Affirmation?" In *Romani Politics in Contemporary Europe: Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order*, edited by Ferdinando Sigona and Nidhi Trehan, 226-245. Houndmills: Palgrave Macmillan.

López Catalán, Óscar, and Noura Aharchi. 2012. "Discursos Sobre La Inmigración Rrom (gitana) Rumana En Barcelona . Estudio de La Representación Del 'conflicto Vecinal' Y Los Trabajos Marginales a Partir de El País, La Vanguardia Y El Periódico de Catalunya (2006-2011)." *Discurso & Sociedad* 6 (3): 543-590.

MacLaughlin, Jim. 1999. "The Gypsy as 'Other' in European Society: Towards a Political Geography of Hate." *The European Legacy* 4 (3): 35-49.

Martin, Elisa, and Juan F. Gamella. 2005. "Marriage Practices and Ethnic Differentiation: The Case of Spanish Gypsies (1870-2000)." *The History of the Family* 10 (1) (January): 45-63.

Marushiakova, Elena, and Veselin Popov. 2011. "Between Exoticization and Marginalization . Current Problems of Gypsy Studies." *BEHEMOTH. A Journal on Civilisation* 4 (1): 86-105.

Okely, Judith. 1983. *The Traveller Gypsies*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

---. 1994. "Constructing Difference: Gypsies as 'Other.'" *Anthropological Journal on European Cultures* 3 (2): 55-74.

---. 2014. "Recycled (mis) Representations: Gypsies, Travellers or Roma Treated as Objects, Rarely Subjects." *People, Place and Policy* 8 (1): 65-85.

Picker, Giovanni, and Gabriele Roccheggiani. 2013. "Abnormalising Minorities. The State and Expert Knowledge Addressing the Roma in Italy." *Identities* 21 (2) (December 9): 1-17.

San Román, Teresa. 1984. *Gitanos de Madrid Y Barcelona: Ensayos Sobre Aculturación Y Etnicidad*. Bellaterra: Universidad Autónoma de Barcelona.

---. 1994. *La Diferència Inquietant: Velles I Noves Estratègies Culturals Dels Gitanos*. Cultura Popular. Alta Fulla: Fundació Serveis de Cultura Popular.

---. 1996. *Los Muros de La Separación: Ensayo Sobre Alterofobia Y Filantropía*. Bellaterra (Barcelona): Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions.

---. 2000. "El Mundo Que Compartimos, Nuevas Alternativas." *Revista de Antropología Social* 9: 193-197.

---. 2005. "¿Acaso Es Evitable? El Impacto de La Antropología En Las Relaciones E Imágenes Sociales." *Revista de Antropología Social* 15: 373-410.

Sánchez Ortega, Maria Helena. 1987. "Evolucion Y Contexto Histórico de Los Gitanos Españoles." In *Entre La Marginación Y El Racismo. Reflexiones Sobre La Vida de Los Gitanos*, edited by Teresa San Román, 13-61. Madrid: Alianza Editorial.

Stewart, Michael. 1997. *The Time of the Gypsies*. Boulder, Colorado;Oxford: Westview Press.

Tremlett, Annabel. 2009. "Bringing Hybridity to Heterogeneity in Romani Studies." *Romani Studies* 19 (1) (December 1): 65-86.

---. 2013. "'Here Are the Gypsies!' The Importance of Self-Representations and How to Question Prominent Images of Gypsy Minorities." *Ethnic and Racial Studies* 36 (11) (November): 1706-1725.

Tremlett, Annabel, and Aidan McGarry. 2013. "Challenges Facing Researchers on Roma Minorities in Contemporary Europe: Notes towards a Research Program". #62. ECMI Working Paper.

* Lectura obligatòria